

УДК: 330.322:631.14:634.8(477.74)

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВІНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Г.І. Топов, А.Г. Топов

Одеський державний аграрний університет

Анотація. Розглянуто динаміку оновлення виноградних насаджень в Україні, Одеській області та в її основних виноградарських районах, а також напрямів капітальних інвестицій та джерел їх фінансування на виноградарських та виноробних підприємствах. Проведений аналіз відповідності сучасного стану інвестиційної активності у виноградарських та виноробних підприємствах. Досліджено основні причини динаміки капіталовкладень у виноробстві. Виявлені шляхи залучення інвестицій на підприємства виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Ключові слова: виноградарство, виноробство, інвестиції, капітальні інвестиції, оновлення виноградників

Вступ. Останні роки характеризуються негативною тенденцією у виробництві винограду та особливо вина. Значною перешкодою на шляху покращення ситуації в галузі є недостатність фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення інвестицій у розвиток сировинної бази та оновлення основного капіталу підприємств. Саме інвестиції у галузь є запорукою підвищення ефективності виробництва та подолання кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку виноградарсько – виноробного підкомплексу України вивчали багато вчених: А.М. Авідзба, О.М. Гаркуша, В.В. Власов, Ю.О. Лупенко, І.Г. Матчина, В.А. Рибінцев, Л.М.Шабліста, О.В.Шебаніна та інші. Розробкою шляхів покращення

інвестиційної привабливості підприємств сільського господарства займаються провідні науковці: В.Андрійчук, Т.Арбузова, Б.Губський, С.Дусановський, А.Єпіфанов, І.Сало, О. Тарасова та ін.

Метою статті є дослідження динаміки і сучасного стану інвестиційної діяльності на підприємствах виноградарсько-виноробного підкомплексу та формулювання основних шляхів її поліпшення.

Результати досліджень. Одним з основних напрямів спрямування інвестицій у виноградарсько-виноробному підкомплексі є інвестиції спрямовані на оновлення виноградних насаджень та закладку нових.

Однак темпи оновлення в останні роки значно знижуються. Самостійне, без підтримки держави, закладення і вирощування молодих виноградних насаджень зараз під силу лише великим, ефективно працюючим підприємствам.

При аналізі оновлення виноградників, важливо розглядати не лише абсолютне значення площ нових насаджень, а й їх відношення до загальної площі виноградних насаджень.

Регулярна закладка, оновлення виноградних насаджень необхідна для підтримки високих врожаїв та хорошої якості виноградної продукції. Дослідженнями вітчизняних вчених встановлено, що за умови, якщо термін створення виноградників складає 5 років, а період їх амортизації 25 років, то для того, щоб зберігати площі насаджень на одному рівні в структурі виноградних насаджень слід підтримувати співвідношення: 80 % площ плодоносного віку і 20% молодого. Так, наприклад, для того, щоб підтримувати площу виноградників на рівні показників 2014 року, що становить 48,7 тис. га, необхідно щорічно закладати 1,95 тис. га. [1].

В цілому по Одеській області частка нових виноградних насаджень за останні п'ять років знизилась на 16,1%, таким чином, пройшовши за цей період шлях від стабільного становища до загрозливого. Така ситуація свідчить про очікуване подальше скорочення площ виноградних насаджень та їх старіння.

Таблиця 1

**Частка нових насаджень порівняно з загальною площею
виноградників сільськогосподарських підприємств Одеської
області, % [3,4,5,6]**

Адміністративні одиниці	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., (+;-)
Одеська область	26,9	22,6	14,1	11,9	10,8	-16,1
Райони:						
Арцизький	18,3	19,2	23,6	29,1	20,0	1,7
Білгород– Дністровський	33,2	22,8	22,5	16,7	15,4	-17,7
Біляївський	19,7	3,7	4,4	3,0	2,7	-17,0
Болградський	31,1	21,5	10,0	9,6	8,4	-22,7
Ізмаїльський	34,4	16,9	20,4	19,9	12,0	-22,4
Кілійський	62,0	47,2	18,8	17,4	2,9	-59,1
Овідіопольський	15,4	11,3	7,9	6,7	2,6	-12,7
Роздільнянський	16,2	14,9	5,6	12,1	0,0	-16,2
Ренійський	29,7	35,4	37,0	22,7	23,9	-5,7
Саратський	13,5	31,0	13,0	10,9	6,8	-6,8
Тарутинський	25,9	19,4	5,0	2,0	13,8	-12,1
Татарбунарський	33,8	21,2	14,8	10,6	2,3	-31,5

Подібні тенденції простежуються майже у всіх виноградарських районах області. Більше 20 %, або близькою до цього частка нових насаджень знаходиться у Арцизькому та Ренійському районах. Незадовільною є ситуація з молодими насадженнями у Біляївському та Овідіопольському, Кілійському та Татарбунарському районах: там частка молодих насаджень менше 3%.

Слід відмітити, що відміна збору на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства у 2014 році без впровадження іншої державної підтримки закладки нових насаджень негативно вплине на стан та розмір площ виноградників у найближчому майбутньому.

Варто визнати, що останнім часом розвиток виноробної промисловості характеризується не тільки спадом виробництва, а і значним скороченням асортименту продукції, складним фінансово-економічним станом більшості підприємств (а у зв'язку з цим – високим коефіцієнтом зносу основних виробничих засобів, особливо їх активної частини).

Більша частина виноробних підприємств країни створена в основному у 60-70-ті роки. Доволі часто, їх обладнання фізично та морально застаріле, потребує капітального ремонту, модернізації та заміни.

Для вирішення таких проблем необхідно залучення великих грошових коштів. Розглянувши структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування на виноробних підприємствах Одеської області, слід зазначити, що загальний об'єм капітальних інвестицій за 2010-2014 роки зменшився на 73,6 %.

Таблиця 2

Капітальні інвестиції виноробних підприємств Одеської області за джерелами фінансування у 2010-2014 роках , тис. грн. [3,4,5,6]

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2014р. до 2010р., %
Усього, в т.ч. за рахунок:	101448	140950	90726	23823	26807	26,4
коштів державного бюджету	348	379	119	–	–	x
коштів місцевих бюджетів	–	–	–	–	–	x
власних коштів підприємств та організацій	100991	140571	90607	23823	26807	26,5
кредитів банків та інших позик	–	–	–	–	–	x
інших джерел фінансування	109	–	–	–	–	x

Розглядаючи інвестиції за видами активів, слід виділити суттєве зниження об'ємів інвестицій в основний капітал – майже на 93 %. Обсяги інвестицій в капітальне будівництво, які перевищують 1 млн. грн. спостерігались лише у 2011, 2012 та 2014 роках. Відносно великий об'єм інвестицій (більше 3 млн.грн. на рік) в нематеріальні активи спостерігався лише у 2011 та 2012 роках, в інші

роки він не перевищував 1 млн. грн. Якщо у 2010 році найбільшу часту у структурі капітальних інвестицій займали інвестиції в основний капітал, то в 2014 - інвестиції у машини, обладнання та інвентар.

Враховуючи викладене можна зробити висновок, що загальне різке падіння рівня інвестиційної діяльності свідчить про достатньо глибоку інвестиційну кризу на виноробних підприємствах Одеської області та України в цілому, що явилось результатом різкого падіння ефективності діяльності окремих підприємств галузі. Разом з цим, це свідчить і про нагальну необхідність інноваційного розвитку галузі разом з іншими суміжними галузями в єдиному підкомплексі.

Таблиця 3

Капітальні інвестиції виноробних підприємств Одеської області за видами активів у 2010-2014 роках , тис. грн. [3,4,5,6]

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2014р. до 2010р., %
Усього	101448	140950	90726	23823	26807	26,4
Інвестиції в матеріальні активи	101332	137938	87486	23100	26627	26,3
інвестиції в основний капітал	62482	91109	23859	2494	4446	7,1
капітальне будівництво	86	4799	2397	162	1449	у 16,8 р.б.
машини, обладнання та інвентар	46296	74755	49026	15835	11552	25,0
транспортні засоби	5888	3347	4486	2853	1650	28,0
довгострокові біологічні активи рослинництва та інші основні засоби	10212	8208	7607	1194	2479	24,3
Інвестиції в нематеріальні активи	116	3012	3240	723	180	155,2

Матеріально-технічна база первинного і вторинного виноробства сильно застаріла, а її оновлення здійснюється лише на деяких великих підприємствах. Сьогоднішні проблеми розвитку ланки по переробці ,в основному, пов'язані з правовими аспектами діяльності. Так, Законом України «Про державне регулювання виробництва і обліку спирту етилового, коньячного і плодового,

алкогольних напоїв і тютюнових виробів» в 2008 році прийнята фіксована ліцензія на оптову торгівлю виноградним вином, незалежно від обсягів виробництва продукції. Станом на 2013 рік частка вартості ліцензії в розрахунковій собівартості пляшки вина склала для ПАТ «ДМК «Таврія» Херсонської області - 0,9 грн., ТОВ «ПТК Шабо» Одеської області - 0,2 грн., ПАТ «Коблево» Миколаївської області - 0,3 грн., а в підприємствах з невеликими обсягами виробництва ця частина склала: ТОВ «Велес» (ТМ «Колоніст») - 58,3 грн., ПрАТ «Одесавинпром» Одеської області - 27,0 грн., ВАТ «Зелений гай» Миколаївської області - 24,9 грн. При цьому, для ФГ «Курінь» Херсонської області, яке в 2013 році виготовило 1194,1 дал вина з власного виноградного саду, в разі придбання ліцензії на оптову торгівлю цієї продукції в розмірі 500 тис. грн., частина вартості вищевказаної ліцензії в собівартості реалізованої пляшки винопродукції склала б 293,1 грн. [1].

Вартість ліцензії на оптову торгівлю алкогольними напоями в розмірі 500 тис. грн., яку сплачують виноробні підприємства, створює нерівні умови конкуренції між торговими марками і сприяє монополізації ринку виноградного вина великими підприємствами-виробниками.

Українським виноградарям та виноробам належить довести конкурентоспроможність своєї продукції в умовах створення Асоціації Україна-ЄС, зростання конкуренції на світовому ринку, продовження глобалізації економіки та ін. А для цього потрібні нові технології, високопродуктивні сорти, зростання продуктивності та якості продукції, диверсифікація виробництва та ринків збуту, освоєння інновацій, просування вітчизняної продукції на зовнішні ринки та багато іншого, без чого неможливий успішний розвиток галузі [2].

Для реалізації всього цього необхідно створити сприятливі умови залучення довгострокових інвестицій у галузь. Зростання інвестицій можливе тоді, коли у інвесторів з'явиться впевненість у тому, що влада розуміє необхідність розробки цілеспрямованої інвестиційної політики, пов'язаної з адекватною правовою базою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зменшення закладки виноградників та капітальних інвестицій у виноробство вказує на значне зниження інвестиційної активності у виноградарсько-виноробному підкомплексі. Значиний вплив на це справили: зменшення попиту на внутрішньому ринку, посилення конкуренції з боку іноземних виробників виноградного вина, зменшення державної підтримки розвитку виноградарства та бюрократичні та фіскальні перепони для входження на ринок нових вітчизняних виробників. Таким чином для стимулювання інвестицій у виноградарсько-виноробну галузь необхідно прийняти заходи щодо фінансової підтримки закладки нових насаджень з боку держави, а також введення диференціації розміру оплати за ліцензію на продаж вина в залежності від об'ємів реалізації. Це забезпечить підвищення інвестиційної привабливості галузі та знизить рівень її монополізації, відкривши її для нових невеликих товаровиробників. Подальші дослідження будуть спрямовані на поглиблене вивчення напрямів удосконалення інституційного забезпечення розвитку галузі та підтримки вітчизняних виробників.

Література:

1. Власов В.В. Основные проблемы отрасли виноградарства Украины / В.В. Власов, А.В. Штирбу, // Виноградарство і виноробство: міжвідомчий тематичний науковий зюірник – Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В.Є.Таїрова», 2015 р. – Вип. 52, с. 35-41
2. Лупенко Ю.О. Сучасні тенденції розвитку ринку продукції виноградарства в Україні / Ю.О. Лупенко // Виноградарство та виноробство: міжвідомчий науковий збірник. – Одеса: ННЦ “ІВіВ ім. В. Є. Таїрова”, 2015. – Вип. 52. – С. 119 - 122
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік затверджений Державним Комітетом статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Статистичний щорічник України за 2012 рік затверджений Державним Комітетом статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Статистичний щорічник України за 2013 рік затверджений Державним Комітетом статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Статистичний щорічник України за 2014 рік затверджений Державним Комітетом статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

АННОТАЦИЯ

Топов Г.И., Топов А.Г. Современное состояние инвестиционной деятельности на предприятиях виноградарско-винодельческого подкомплекса Одесской области

Рассмотрена динамика обновления виноградников в Украине, Одесской области и в ее основных виноградарских районах, а также направлений капитальных инвестиций и источников их финансирования на виноградарских и винодельческих предприятиях. Проведен анализ соответствия современного состояния инвестиционной активности в виноградарских и винодельческих предприятиях. Исследованы основные причины динамики капиталовложений в виноделии. Сделаны выводы о путях привлечения инвестиций на предприятия виноградарско-винодельческого подкомплекса.

Ключевые слова: виноградарство, виноделие, инвестиции, капитальные инвестиции, обновление виноградников

SUMMARY

Topov G.I., Topov A.G. Current state of investment in companies of vineyards-winery subcomplex in Odesa region

The updating dynamics of vineyards in Ukraine, Odessa region and its main wine regions and areas of capital investment and sources of financing for Vineyards

and wineries has been considered. The analysis of compliance of investment activity current state in the vineyards and wineries has been made. The basic reasons for the dynamics of investment in wine have been studied. The conclusions on ways of attracting investments to enterprises of vineyards-winery subcomplex have been drawn.

Keywords: viticulture, winemaking, investments, capital investments, renewal of vineyards

УДК 336.11

ВПЛИВ ГРОШОВОЇ МАСИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

А.А. Шевченко, О.П. Дяченко, Н.А. Добрянська

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

***Анотація.** Важливу роль у досягненні сталого економічного розвитку держави відводиться грошово-кредитній політиці, основною метою якої є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Для оцінки кількісних змін грошового обігу та формування грошово-кредитного політики використовують показники складу та структури грошової маси, що називаються грошовими агрегатами.*

Здійснюючи монетарну політику, НБУ встановлює цільові орієнтири щодо регулювання грошової маси в обігу на основі вибору певних грошових агрегатів.

Ключові слова: грошова маса, грошові агрегати, готівка, монетизація, швидкість обігу